

O‘ZBEKISTON SHAROITIDA IJTIMOY-EMOTSIONAL O‘QITISH (SEL): NAZARIY ASOSLAR, XALQARO TAJRIBA VA MILLIY MODEL

Kurbanova Shaxidam Karlenovna

Annotatsiya. Mazkur maqolada ijtimoiy-emotsional o‘qitish (SEL)ning nazariy asoslari, xalqaro tajribasi (jumladan, ingliz, xitoy va turk manbalari asosida), va O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirilgan milliy SEL modeli tahlil qilinadi. SEL konsepsiyasining asosiy komponentlari - CASEL ramkasi, humanistik psixologiya, va zamonaviy pedagogik talqinlar ko‘rib chiqiladi. SEL dasturlarining o‘quvchilarning individual, ijtimoiy va akademik rivojlanishiga samarali ta’siri, baholash natijalari va O‘zbekiston ta’limida joriy etilayotgan innovatsion strategiyalar chuqur tahlil qilinadi. Yangi milliy SEL modelining asosiy elementlari, metodologiyasi va kutilgan natijalari aniq ko‘rsatilgan. O‘zbekiston sharoitida SELni tizimli joriy qilish uchun amaliy tavsiyalar, baholash va monitoring mezonlari ham berilgan.

Tayanch so‘zlar. Ijtimoiy-emotsional o‘qitish, SEL, CASEL ramkasi, humanistik psixologiya, O‘zbekiston ta’lim tizimi, xalqaro tajriba, o‘qituvchi salohiyati, baholash metodikasi, ta’lim innovatsiyasi.

So‘nggi yillarda ta’lim sohasida zamonaviy yondashuvlar asosida shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ijtimoiy-emotsional o‘qitish (SEL) konsepsiyasi shu jarayonning ajralmas qismiga aylandi va u dunyo bo‘ylab, jumladan, O‘zbekiston ta’lim tizimida ham keng ko‘lamda joriy qilinmoqda. SEL nafaqat o‘quvchilarning akademik rivoji, balki ularning ruhiy salomatligi, salbiy vaziyatlarda chidamlilik, hamkorlik va liderlik kompetensiyalarini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi⁷³.

SELning O‘zbekiston ta’lim tizimiga bosqichma-bosqich joriy etilishi mamlakatda so‘nggi pedagogik islohotlar ruhida amalga oshirilib, UNESCO, CASEL, ingliz, xitoy va turk tajribalarini o‘zida mujassamlashtirgan milliy model yaratilmoqda⁷⁴. Ushbu maqola SELning nazariy asoslari, xalqaro tajribasi, O‘zbekiston sharoitiga moslashtirilgan modeli va kutilayotgan natijalari hamda baholash mezonlarini ilmiy-amaliy asosda tahlil qiladi.

Adabiyot Sharhi

1. SEL: Nazariy asoslar va CASEL ramkasi

Ijtimoiy-emotsional o‘qitish g‘oyasi ilk bor XX asr 60-yillarida AQSHda James Comer tomonidan asoslangan bo‘lib, shaxsiy farovonlik, emotsional intellekt va ijtimoiy

⁷³ [Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi](#)

⁷⁴ [Maktablarda maxsus ijtimoiy-emotsional o‘quv soatlari joriy etiladi – O‘zbekiston yangiliklari – Gazeta](#)

hamkorlikni rivojlantirish maqsad qilingan⁷⁵. Keyingi tadqiqotlar ushbu yo‘nalishda o‘quvchilarning o‘z-o‘zini anglash, boshqarish, ijtimoiy moslashuv, pozitiv munosabatlar va mas’uliyatli qaror qabul qilishi kabi kompetensiyalarni ishlab chiqdi.

CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) ramkasi SEL nazariyasining etakchi modeliga aylandi va besh asosiy kompetensiyani belgilaydi:

- O‘z-o‘zini anglash (self-awareness)
- O‘z-o‘zini boshqarish (self-management)
- Ijtimoiy anglash (social awareness)
- Munosabatlarni shakllantirish (relationship skills)
- Mas’uliyatli qaror qabul qilish (responsible decision-making)⁷⁶.

CASEL 5 - bunda har bir kompetensiya alohida tushuntirilib, o‘quvchilarning individual, ijtimoiy va akademik muvaffaqiyatga erishishidagi muhim omil sifatida qaraladi.

Jadval: CASEL ramkasining 5 asosiy kompetensiyasi

Kompetensiya	Ta'rifi
O‘z-o‘zini anglash	O‘z his-tuyg‘ularini, fikrlarini, qadriyatlarini anglash va baholash
O‘z-o‘zini boshqarish	O‘z emotsiyalarini, xatti-harakatlarini turli vaziyatlarda boshqarish
Ijtimoiy anglash	Boshqalar nuqtai nazarini, emotsiyalarini, ehtiyojlarini anglash
Munosabatlarni shakllantirish	Sog‘lom, qo‘llab-quvvatlovchi munosabatlarni shakllantirish va saqlash
Mas’uliyatli qaror qabul qilish	Shaxsiy va ijtimoiy farovonlik uchun adolatli va ehtiyotkor qaror qilish

Ushbu kompetensiyalar nafaqat alohida mashg‘ulotlar orasida, balki barcha fan va dars jarayoniga integratsiya qilinishi lozimligi ta’kidlanadi⁷⁷.

2. Humanistik psixologiya va SEL

SEL nazariyasining psixologik asosi humanistik psixologiyaga borib taqaladi. Abraham Maslow va Carl Rogers asos solgan bu oqim shaxslarning o‘zini rivojlantirish, emotsional kamolot, mustaqillik va erkinlik g‘oyalariga suyanadi^{78 79}. Unga ko‘ra, inson salohiyati va

⁷⁵ [Social-emotional learning - Wikipedia](#)

⁷⁶ [What Is the CASEL Framework? - CASEL](#)

⁷⁷ [CASEL Framework Explained: 5 Core Competencies for Student Success](#)

⁷⁸ [Humanist psixologiya — Vikipediya](#)

⁷⁹ [Humanistic Psychology](#)

harakatlari chuqur individual tajriba, o‘z-o‘zini anglash va shaxsiy ehtiyojlarni to‘laqonli qondirishga asoslanadi. Maslowning ehtiyojlar ierarxiyasi (zaruriyat - xavfsizlik - ijtimoiylik - izzat - o‘zini namoyon qilish) SEL kompetensiyalari rivojining eng tabiiy poydevori hisoblanadi⁸⁰.

Rogersning shaxs markazli ta’lim modeli esa sinfda ochiqlik, hurmat va empatiyaning hukmronligini, faol tinglash va uquvchi agentligini ta’minlash yo‘llarini ko‘rsatadi. Humanistik yondashuv SEL metodikasida ham samarali qo‘llaniladi; ya’ni o‘quvchi nafaqat bilim oluvchi, balki o‘z hayotidagi faol subyekt hisoblanadi⁸¹.

3. Xalqaro tadqiqotlar: Ingliz, xitoy va turk tajribasi

Ingliz manbalari

Anglosakson ilmiy doiralarda SEL dasturlari o‘quvchilarning faqatgina o‘qish natijalarini emas, balki ruhiy salomatligi va hayotiy ko‘nikmalarini ham yaxshilashini ko‘rsatadi. O‘tkazilgan metaanalizlarda SEL ishtirokchilari ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalar, maktab muhiti, nizolarni hal etish va psixologik farovonlikda juda ijobiy natijalarni ko‘rsatgan (Durlak va boshq., 2011; Sklad va boshq., 2012; Wigglesworth va boshq., 2016)^{82 83}:

- Akademik natijalarda: +11-13 foizga oshish
- Emotsional distresda: sezilarli kamayish
- O‘zini tuta bilishda va ijtimoiy ko‘nikmalarda yuqori o‘shish⁸⁴

Bundan tashqari, SEL dasturlari qamrab olgan o‘quvchilarda ruhiy tushkunlik, tashvish va nizolashuv holatlari pasayadi, oilaviy va o‘qituvchi-o‘quvchi munosabatlari yaxshilanadi^{85 86}.

Xitoy tajribasi

Xitoyda SELni joriy qilishda “g‘arb modellarini” sinifikatsiya qilish (milliy qadriyatlar asosida lokalizatsiya) juda muhim ko‘riladi. Xitoyning o‘z SEL modeli oltita yo‘nalishdan iborat: o‘zini anglash, o‘zini boshqarish, boshqalarni anglash, boshqalarni boshqarish, jamoatni anglash, jamoatni boshqarish^{87 88 89 90}.

⁸⁰ [Humanistic psychology | Definition, Characteristics, Examples, & Facts | Britannica](#)

⁸¹ [Humanistic psychology | Definition, Characteristics, Examples, & Facts | Britannica](#)

⁸² [The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions](#)

⁸³ [\(Research Brief\) Evidence for Social and Emotional Learning in Schools](#)

⁸⁴ [\(PDF\) The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions](#)

⁸⁵ [\(Research Brief\) Evidence for Social and Emotional Learning in Schools](#)

⁸⁶ [What Does the Research Say? - CASEL](#)

⁸⁷ [fpsyg-13-1040522.pdf](#)

⁸⁸ [Frontiers | The impact of social-emotional learning: A meta-analysis in China](#)

⁸⁹ [The Impacts of a Social Emotional Learning Program on Elementary School Students in China: A Quasi-Experimental Study | The Asia-Pacific Education Researcher](#)

Xitoyda o‘tkazilgan keng qamrovli metaanalizlar SELning (SEC: social-emotional competence) o‘quvchilarda:

- Ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalarini 0.36 ES ga oshirgan
- Emotsional distresni kamaytirgan (ES = -0.27)
- Maktab muhiti va ijobiy ijtimoiy xatti-harakatlarda sezilarli yutuqlar keltirgan

Xitoy tajribasi SEL milliy qadriyatga asoslanadi va sinf hamda oila, jamiyat muhitida integrallashgan lokal model qabul qilingan⁹¹.

Turkiya va Turkiy mamlakatlar

Turkiyada SEL davlat siyosati va “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” tarkibiy qismiga aylantirilgan. Mamlakatda SEL kompetensiyalari: “Öz Farkındalık (o‘zini anglash), Sosyal Farkındalık (ijtimoiy anglash), Öz Yönetim (o‘zini boshqarish), İlişki Kurma (munosabatlarni shakllantirish), Karar Verme (qaror qabul qilish)” asosida maktabgacha va maktab bosqichida joriy etilgan^{92 93 94 95}.

Turkiya tajribasi SEL dasturlarining o‘quvchilarning psixologik bardoshlik, depressiyaning oldini olish, ijtimoiy adaptatsiya va liderlik sifatlarini o‘stirishdagi izchil ijobiy samarasini qayd qiladi.

Metodologiya

Tadqiqot dizayni va manbalar tahlili

Maqolada fanaro sohaga oid asosiy manbalar qamrab olindi: CASEL, UNESCO, Xitoy va Turkiya Milliy ta’lim vazirligi, zamonaviy fan yutuqlari, O‘zbekiston tajribasi va mahalliy islohotlar monitoringi.

Metodologik asos sifatida quyidagi bosqichlarga tayanildi:

1. **Nazariy modellash:** Humanistik va konstruktivistik yondashuvlar asosida SEL nazariyasini tanqidiy tahlil qilish.
2. **Xalqaro tajriba sintezi:** Metaanaliz, davlat siyosati va amaliy dasturlar o‘rtasidagi aloqadorlikni ochib berish.
3. **Milliy lokalizatsiya:** O‘zbekiston uchun moslashtirilgan SEL modelini ishlab chiqish - mahalliy ehtiyoj, madaniyat va amaldagi islohotlar asosida.
4. **Baholash va monitoring:** SEL dasturlarining samaradorligini aniqlovchi baholash usullari va mezonlarini belgilash.

⁹⁰ [Frontiers | Development and psychometric properties of Chinese social emotional competence measurements](#)

⁹¹ [Frontiers | The impact of social-emotional learning: A meta-analysis in China](#)

⁹² [Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri - Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli](#)

⁹³ [İnsancıl Yaklaşım \(Hümanist Yaklaşım\) ve Kuramlar - Psikoloji Bilimi](#)

⁹⁴ [Türkiye Eğitim Sisteminde Sosyal-Duygusal Öğrenme](#)

⁹⁵ [International Journal of Social Sciences and Education Research » Makale » Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında sosyal duygusal öğrenme becerilerinin incelenmesi](#)

Metaanalitik natijalar asosida SEL dasturlarining effektivlik kriteriyalari tahlil qilindi, shuningdek, O‘zbekiston ta’lim tizimi uchun mos amaliy chora-tadbirlar va indikatorlar ishlab chiqildi.

O‘zbekistonga moslashtirilgan SEL modeli

Ishlab chiqish jarayonining tamoyillari

2024-2025 yillarda UNESCO va O‘zbekiston Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi hamkorligida SEL dasturi milliy ta’lim tizimi uchun adaptatsiya qilinmoqda^{96 97}. O‘ziga xos jihatlarga quyidagilar kiradi:

- Ta’lim bosqichlariga mos SEL dasturi (makbtgacha, boshlang‘ich, umumiy o‘rta, oliy ta’lim)
- Huquqiy va metodik asoslar (Prezident qarorlari, 2025-2026 o‘quv yilidan bosqichma-bosqich joriy etilishi)
- Ta’lim dasturlarini milliy qadriyat va jamiyat ehtiyojlari bilan integratsiya qilish

Model strukturasidagi asosiy yo‘nalishlar

5. **O‘zini anglash va boshqarish:** O‘z his-tuyg‘ularini aniqlay olish, so‘z bilan ifodalash, emotsiyalarni boshqarish ko‘nikmalari.

6. **Ijtimoiy xabardorlik va empatiya:** Boshqalar holati, tajribalari va hissiyotlarini to‘g‘ri anglab, empatiya qilish.

7. **Munosabatlarni shakllantirish:** Hamkorlik, muloqot va jamoada ishlash, nizolarni konstruktiv hal qilish.

8. **Mas‘uliyatli qaror qabul qilish:** Axloqiy va ijtimoiy jihatdan to‘g‘ri, xavfsiz, oqilona tanlovlarni amalga oshirish.

9. **Oila va jamiyatga integratsiya:** Oilaviy va jamiyat qadriyatlarini yuzaga chiqarish, ko‘p millatli jamiyatda to‘g‘ri munosabatda bo‘lish.

Innovatsion yo‘nalishlar va zamonaviy metodikalar

- O‘quvchi agentiga e‘tibor kuchaytirilgan (darsda o‘quvchilarning agentlik salohiyatiga e‘tibor qaratiladi – ya’ni ular mustaqil qaror qabul qiluvchi sub’yektlar sifatida faol ishtirok etishadi.)
- Interfaol va ijodiy mashg‘ulotlar (savol-javob, rol o‘ynash, guruhli loyihalar)
- O‘qituvchi salohiyati va ruhiy bardoshlilik bo‘yicha uzluksiz kasbiy rivojlanish

⁹⁶ [O‘qituvchilar uchun SEL kasbiy rivojlanish dasturi ish boshladi](#)

⁹⁷ [Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi](#)

- Milliy qadriyatlarning SEL kompetensiyalari bilan bog‘lanishi (mehmondo‘stlik, birdamlik, hurmat, halollik)
- Ota-ona va mahalla hamkorligi, madaniy uzoqliklarni kamaytirish^{98 99}.

O‘zbekiston ta’lim tizimida SEL integratsiyasi

Davlat siyosati va yangi huquqiy mexanizmlar

2024-2025 o‘quv yilidan bosqichma-bosqich, o‘rta ta’lim muassasalari uchun SEL kontekstida davlat siyosati isloh qilindi: Prezident qarori asosida “Tarbiya pedagogikasi milliy instituti” tashkil etildi va SEL metodikasining milliy modelini joriy qilish belgilandi^{100 101}.

Bunda quyidagi tamoyillar yetakchilik qiladi:

- O‘zbekiston sharoitida SEL dasturlarining mahalliy variantini ishlab chiqish
- Har bir bosqichda (boshlang‘ich, o‘rta, oliy) mos kompetensiyalar va baholash mezonlarini ishlab chiqish
- Maktabgacha va maktab ta’limini SEL bilan birlashtirish
- Sektorlararo hamkorlik: oila, mahalla va jamiyat resurslaridan kompleks foydalanish

Ta’lim jarayoniga integratsiyaning amaliy mexanizmlari

- Dars jarayoniga SEL elementlarini integratsiya qilish (“darslar bayrog‘i” modeli: har bir darsda qisqa SEL komponenti)
- Maxsus o‘qituvchilar treningi, master-treynning tashkil qilish
- “O‘quvchi - o‘qituvchi - oila - jamiyat” uzluksiz aloqa zanjiri
- O‘qituvchilarda liderlik va kreativlikni kuchaytirishga qaratilgan loyihalar

O‘qituvchilar salohiyatini oshirish va trening dasturlari

UNESCO va Milliy ta’lim vazirligi hamkorligida “25 soatlik SEL kursi”, master-treynlar, zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish bo‘yicha kasbiy rivojlanish dasturi yo‘lga qo‘yildi¹⁰². Treninglarda 2025-yil holatiga ko‘ra, minglab o‘qituvchilar qamrab olindi.

Eng asosiy yo‘nalishlar:

- O‘qituvchilar uchun interaktiv seminar va onlayn treninglar

⁹⁸ [O‘qituvchilar uchun SEL kasbiy rivojlanish dasturi ish boshladi](#)

⁹⁹ [Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi](#)

¹⁰⁰ [O‘qituvchilar uchun SEL kasbiy rivojlanish dasturi ish boshladi](#)

¹⁰¹ [Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi](#)

¹⁰² [O‘qituvchilar uchun SEL kasbiy rivojlanish dasturi ish boshladi](#)

- Amaliy mashg‘ulotlar: stressni boshqarish, o‘zini anglash, ijtimoiy muhitda hamkorlik, kommunikatsiya texnikalari
- O‘qituvchilarning shaxsiy emotsional intellektini oshirish orqali ularning professional samaradorligini kuchaytirish^{103 104 105 106}.

Baholash mezonlari sifatida “o‘qituvchining SEL kompetensiyasi”, dars jarayonining qulaylik indeksi, o‘quvchilar individual bahosi, emotsional xotira va refleksiya ko‘rsatkichlari asosiy indikatorlar sifatida belgilanadi¹⁰⁷.

SELni baholash va monitoring qilish metodikasi

Baholash usullari va indikatorlar

SEL dasturlarining monitoringi va baholashida asosiy o‘lchovlar:

- O‘quvchilarning emotsional intellekt indeksini aniqlovchi test va so‘rovnomalar
- CASEL (Self-Report, SSIS SEL Edition, Devereux Student Strengths Assessment) va xitoy, turk variantlarining moslashtirilgan nusxalari
- Maktab muhiti va dars samaradorligini baholash so‘rovnomasi (SAFE mezonlari - Sequenced, Active, Focused, Explicit)

Bunday baholashlar natijasida:

- O‘quvchilarda ijtimoiy innovatsion ko‘nikmalar +11-13 foizga o‘sgani
- Ruhiy salomatlik va maktab iqlimi yaxshilanganligi
- O‘qituvchi salohiyatining oshishi, darsga qatnashuv va intizom yaxshilanishi aniqlangan^{108 109 110}.

Monitoring tizimi va ilg‘or tajribalar

- Har bir o‘quv yili boshida va oxirida SEL qiymatlarini aniqlovchi diagnostika
- Har chorakda qisqa refleksion so‘rovnomalar va ko‘rsatkichlar monitoringi
- Trening va metodik seminar natijalari asosida progress monitoring (o‘quvchi, o‘qituvchi va administrator uchun alohida platforma)¹¹¹.

¹⁰³ [312-сон 19.05.2021. Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirishni samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida](#)

¹⁰⁴ [O‘qituvchilar uchun SEL kasbiy rivojlanish dasturi ish boshladi](#)

¹⁰⁵ [Ingliz tili o‘qituvchilar uchun | British Council](#)

¹⁰⁶ [Umumiy o‘rta ta‘lim muassasalari o‘quvchilarini xorijiy til va zamonaviy kasblarga o‘qitish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida - Ta‘lim xabarlari](#)

¹⁰⁷ [Brief #9: Evaluating Student Progress and Outcomes](#)

¹⁰⁸ [\(PDF\) The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions](#)

¹⁰⁹ [\(Research Brief\) Evidence for Social and Emotional Learning in Schools](#)

¹¹⁰ [Brief #9: Evaluating Student Progress and Outcomes](#)

¹¹¹ [Brief #9: Evaluating Student Progress and Outcomes](#)

Kutilayotgan natijalar va ilmiy asoslilik

SEL dasturlarining O‘zbekiston sharoitida joriy etilishi quyidagi asosiy natijalarni berishi belgilangan:

10. **O‘quvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyasini rivojlantirish:** O‘zini anglash, emotsiyalarni boshqarish, hamkorlik, empatiya va stressga bardoshlilik^{112 113}.

11. **Akademik natijalarning yaxshilanishi:** O‘qish natijalari, baholash ballari, darsga qatnashuv va uy vazifani bajarishda barqaror o‘shish¹¹⁴.

12. **Jamiyat va oilaning ishtirokini kuchaytirish:** Ota-ona va mahalla bilan uzluksiz aloqa va hamkorlik modeli yuzaga keladi.

13. **O‘qituvchi va rahbarlarning kasbiy iqlimi:** Stress va professional “burnout” kamayishi, innovatsion trening va ko‘nikmalar ortishi.

14. **Ruhiy salomatlik va ijtimoiy bardoshlilik:** Suitsid va depressiya xavfini kamaytirish, nosog‘lom muhitni diagnostika qilish imkoni yuzaga keladi^{115 116}.

Jadval: SEL integratsiyasidan kutiladigan asosiy natijalar

Yo‘nalish	Kutilayotgan natija	O‘lchovlar
O‘quvchi rivoji	Ijtimoiy-emotsional kompetensiyaning o‘shishi	CASEL so‘rovnomasi, baholash
Akademik natijalar	Baholar va natijalarning yaxshilanishi	Test natijalari, ishtirok
Oila/jamiyat hamkorligi	Ta’lim jarayoniga faol kirishi	So‘rovnomalar, refleksiya
O‘qituvchi salohiyati	Professional samaradorlik va iqlim	O‘qituvchilar baholari
Ruhiy salomatlik	Stress va depressiya darajasi pastligi	Psixologik test, QL so‘rovnoma

Fan va jamiyat uchun yangi imkoniyatlar

SEL O‘zbekiston sharoitida zamonaviy talablar, milliy qadriyat va xalqaro standartlarni uyg‘unlashtirib, ta’lim tizimida keng islohotlarni amalga oshirishga xizmat qiladi. Har

¹¹² [Ijtimoiy-emotsional qobiliyatlar: rivojlanish, misollar va tadbirlar - Fan - 2025](#)

¹¹³ [Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi](#)

¹¹⁴ [\(PDF\) The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions](#)

¹¹⁵ [Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi](#)

¹¹⁶ [Maktablarda maxsus ijtimoiy-emotsional o‘quv soatlari joriy etiladi – O‘zbekiston yangiliklari – Gazeta](#)

tomonlama shaxsni tarbiyalash, raqobatbardosh va bardavom jamiyat qurish uchun SEL dasturlarining uzluksiz integratsiyasi ustuvor vazifa etib belgilanadi¹¹⁷.

Xulosa

Ijtimoiy-emotsional o‘qitish (SEL) dunyoning etakchi ta’lim tizimlarida ham, O‘zbekistonda ham yangi strategik bosqichga chiqmoqda. Maqolada SEL nazariyasining fundamental asoslari, xalqaro (ingliz, xitoy va turk) tajribalari, zamonaviy strategiyalar va lokalizatsiya tamoyillari chuqur tahlil qilindi. O‘zbekiston uchun moslashtirilgan milliy modelning asosiy komponentlari va implementatsiya mexanizmlari, o‘qituvchilarni tayyorlash va baholash mezonlari ilmiy va amaliy jihatdan asoslab berildi.

Empirik natijalar va xalqaro tahlil shuni ko‘rsatadiki, SEL dasturlari o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivoji, ta’lim samaradorligi, jamiyat va maktab muhitining yaxshilanishiga kuchli turtki bo‘ladi. O‘zbekiston ta’lim tizimidagi isloklar doirasida SEL kompetensiyalarini tizimli shaklda rivojlantirish va monitoring qilish - ilg‘or pedagogika, innovatsion metodika va ijtimoiy taraqqiyot sohasida yangi bosqichni boshlab beradi.

Adabiyotlar

1. Scott Smith. Social Emotional Learning in ELT Classrooms: Theoretical Foundations, Benefits, Implementation, and Challenges. American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR), 2023.
2. UNESCO Core Data Portal. Project: Increasing the capacity of teachers of Uzbekistan on Socio-emotional learning, 2024-2025.
3. Yuldoz Keldiyor qizi Misirova. YOSHLARDA IJTIMOIIY-EMOTSIONAL KO‘NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Global Science Review, 2025.
4. CASEL Fundamentals of SEL. CASEL.org, 2024.
5. Durlak, J.A., Domitrovich, C.E., Mahoney, J.L. Handbook of Social and Emotional Learning. Guilford Press, 2024.
6. Chen, H. & Yu, Y. (2022). The impact of social-emotional learning: A meta-analysis in China. Frontiers in Psychology, 2022.
7. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024.
8. ILKE Vakfi, Türkiye Eğitim Sisteminde Sosyal-Duygusal Öğrenme, 2024.
9. Yuz.uz - Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi, 2024.

¹¹⁷ [YOSHLARDA IJTIMOIIY-EMOTSIONAL KO‘NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI](https://phoenixpublication.net/) | Global Science Review

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Qori Niyoziy nomidagi Tarbiya pedagogikasi milliy institutini tashkil etish to‘g‘risida”gi qarori, 2024.
11. O‘zbekiston Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi SEL kasbiy rivojlanish dasturi xabari, 2024.
12. Jones, S.M. & Bouffard, S.M. Social and Emotional Learning in Schools: From Programs to Strategies. Social Policy Report, 2012.
13. DiPerna, J.C., Lei, P., Bellinger, J., & Cheng, W. The Efficacy of the Social Skills Improvement System Classwide Intervention Program. School Psychology Quarterly, 2015.
14. Wikipedia: Social-emotional learning.
15. Humanistic Psychology, Britannica, 2025.
16. İnsancıl Yaklaşım, Psikoloji Bilimi.
17. Durlak JA et al. The Impact of Enhancing Students’ Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis. Child Development, 2011.
18. Handbook of Social and Emotional Learning (Second Edition) Edited by Joseph A. Durlak, Celene E. Domitrovich, and Joseph L. Mahoney

References

1. *Maktablarda maxsus ijtimoiy-emotsional o‘quv soatlari joriy etiladi.* <https://www.gazeta.uz/oz/2023/06/20/lessons/>
2. *Ijtimoiy-emotsional ta’lim metodikasi.* <https://yuz.uz/uz/news/ijtimoiy-emotsional-talim-metodikasi>
3. *Social-emotional learning* - *Wikipedia.* https://en.wikipedia.org/wiki/Social%E2%80%93emotional_learning
4. *What Is the CASEL Framework?.* <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/>
5. *CASEL Framework Explained: 5 Core Competencies for Student Success.* <https://www.senteacherstraining.com/blog/2315-CASEL-Framework-Explained-5-Core-Competencies-for-Student-Success-blog.php>
6. *İnsancıl Yaklaşım (Hümanist Yaklaşım) ve Kuramlar.* <https://www.psikolojibilimi.gen.tr/insancil-yaklasim-humanist-yaklasim-ve-kuramlar/>
7. *Humanistic psychology .* <https://www.britannica.com/science/humanistic-psychology>
8. *Evidence for Social and Emotional Learning in Schools.* <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED630375.pdf>

9. *The Impacts of a Social Emotional Learning Program on ...* - Springer.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s40299-022-00707-9>

10. *Development and psychometric properties of Chinese social emotional ...*
<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2025.1574923/full>

11. *The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary ...*
https://www.researchgate.net/profile/Joseph-Durlak/publication/372370421_The_state_of_evidence_for_social_and_emotional_learning_A_contemporary_meta-analysis_of_universal_school-based_SEL_interventions/links/64b557c08de7ed28baa48223/The-state-of-evidence-for-social-and-emotional-learning-A-contemporary-meta-analysis-of-universal-school-based-SEL-interventions.pdf

12. YOSHLARDA IJTIMOYIY-EMOTSIONAL KO‘NIKMALARNI
SHAKLLANTIRISHNING ... <https://global-science-review.com/ojs/index.php/gsr/article/view/1506>

13. *The impact of social-emotional learning: A meta-analysis in China.*
<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2022.1040522/pdf>

14. *Türkiye Eğitim Sisteminde Sosyal-Duygusal Öğrenme.* <https://ilke.org.tr/tr/yayin-detay/turkiye-egitim-sisteminde-sosyal-duygusal-ogrenme>

15. *International Journal of Social Sciences and Education Research ...*
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijsser/issue/91248/1610561>

16. *O‘qituvchilar uchun SEL kasbiy rivojlanish dasturi ish boshladi.*
<https://uzedu.uz/uz/news/1599>

17. *Ingliz tili o‘qituvchilar uchun - British Council.*
<https://www.britishcouncil.uz/teach/english-for-teachers>

18. 312-сон 19.05.2021. *Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirishni ...*
<https://lex.uz/docs/-5431845>

19. *Brief #9: Evaluating Student Progress and Outcomes.*
<https://www.pearsonclinical.in/content/dam/school/global/clinical/us/assets/ssis-sel/SSIS-Intervention-Brief-9.pdf>

20. *Ijtimoiy-emotsional qobiliyatlar: rivojlanish, misollar va tadbirlar ...*
<https://uz.warbletoncouncil.org/habilidades-socioemocionales-6001>